

Asia: VN/4099/2024

## **Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi**

### Lausunnonantajan lausunto

#### **Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät**

**Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?**

Esityksen yleiset tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja kannatettavia. Kilpailutuksen uusimisvelvoite ja hankintojen jakaminen osiin ovat hyviä toimenpiteitä, joilla voidaan laajentaa tarjontaa ja ehkäistä markkinoiden keskittymistä. Toimintamallien tulee kuitenkin olla selkeitä ja yksinkertaisia sekä ohjeistuksen käytännönläheistä ja helposti sovellettavaa.

Omistusyhtiöidensä kautta kunnat ovat voineet turvata palvelujen järjestämisen omassa kunnassaan. Vähimmäisomistusmekanismi vaarantaa ja saattaisi lopettaa seudullisen yhteistyön palvelujen järjestämisessä.

Sidosyksiköiden vähimmäisosuuden kasvattamisesta ei ole tehty riittävää vaikuttavuuden arviota. Vaihtoehtojen ja niiden keskinäisen tarkastelun puuttuminen ja yhden ratkaisuvaihtoehdon esittäminen saattavat jopa vaarantaa palvelutuotannon ja sen kunnalle aiheuttamat kustannukset.

#### **Hankintojen valmistelu**

**Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.**

Markkinakartoituksen merkityksen korostaminen tukee valmistelua ja kilpailutusten onnistumista. Markkinakartoituksen hyödyntäminen on sinänsä tarkoituksenmukainen tapa lisätä kilpailua ja tarjousten määrää julkisissa hankinnoissa.

Kilpailutuksen uusimisvelvoite ja hankintojen jakaminen osiin potentiaalisesti lisäävät kilpailua ja pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia. Hallinnollisen työn osuus tästä luonnollisesti lisääntyy.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

-

### **Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen**

**Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?**

Kategorinen 10 prosentin vähimmäisomistusosuuden säätäminen ei ole tarkoituksenmukainen keino puuttua kuntien sidosyksiköiden käyttöön. Sen sijaan tulisi arvioida muita toimenpiteitä kuntien sidosyksiköihin käyttämällä määräysvallan ja sen valvonnan tehostamiseksi. Lisäksi on huomioitava, että sidosyksiköt ostavat jo nyt valtaosan palveluista ja tavaroista markkinoilta kilpailuttamalla ne hankintalain mukaisesti.

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusvaatimuksen säätäminen tarkoittaisi samojen palvelujen kilpailuttamista kunnissa samanaikaisesti 1,5 vuoden sisällä. Kehittymättömän markkinaympäristön johdosta tämä merkitsisi haasteita kuntien hankintaprosesseille, palvelutuotannolle ja kustannuksille mutta myös palvelujen tarjoajille. On epärealistista odottaa kustannustehokasta tarjouskilpailua tai laadukasta palvelutarjontaa samanaikaisessa markkinamurroksessa.

Siirtymäajan merkittävä pidentäminen esim. viiteen vuoteen mahdollistaisi markkinoiden valmistautumisen ja palvelujen toiminnan turvaamisen.

Lisäksi omistusosuusvaatimuksissa tulisi huomioida tilanteet, joissa sidosyksikön käyttö on perusteltua palvelujen kustannustehokkuuden, paikallistuntemuksen tai erityisosaamisen vuoksi. Poikkeukset voisivat koskea tilanteita, jossa kunnalla ei ole riittäviä resursseja kasvattaa omistustaan tai erityistilanteita, joissa markkinoilla ei ole riittävästi kilpailua. Tällaisia toimintoja ovat mm. jätehuolto- ja kirjastojärjestelmäpalvelut.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?

-

- Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

**Turvallisuus ja huoltovarmuus**

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Esityksen muotoilu, jossa hankintayksikölle annetaan mahdollisuus rajoittaa kilpailua perustelluista turvallisuussyistä, on perusteltu ja kannatettava. Prosessin tulee olla kuitenkin yksinkertainen ja selkeä ja sen toteuttamisessa voisi hyödyntää esim. valtion ylläpitämiä huoltovarmuusrekistereitä.

#### **Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen**

**Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.**

Muutos vähentäisi hallinnollisia veloitteita. Hankintayksikölle tulisi kuitenkin jättää harkintavalta rikosrekisteriotteen hankkimisesta, mikäli toiminnan luonne tai muut syyt sitä puoltavat.

Toisaalta tulisi harkita myös muita mahdollisia korvaavia menettelytapoja tarjoajan kelpoisuuden arvioimiseksi, kuten esim. tarjoajan kirjallista vakuutusta.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

#### **Hankintojen ilmoittaminen**

**Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?**

Ehdotetut muutokset hankintojen ilmoittamiseen lisäävät avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Pakolliset ilmoitukset suoraan hankinnoista ja sopimusmuutoksista parantavat markkinatilannekuvaa ja ehkäisevät mahdollisia väärinkäytöksiä.

Muutosten käyttöönotolla on vastaavasti hankintojen hallinnollista työtä lisäävä vaikutus ja ilmoituskäytännöt tulisikin olla mahdollisimman standardisoituja.

#### **Muut huomiot**

-

Aarnio Tarmo  
KUUMA-seutu liikelaitos